✪ પ્રકાશન નં. ૨૩૨ ✪

બારહ મહીનોંકે ફઝાઇલ

મુરત્તિબ :
હસન ભડકોદ્રવી

પ્રકાશન વિભાગ
દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ, મહમૂદનગર
મુ. પો. કંથારીઆ – ૩૯૨૧૬૨
તા. જિ. ભરૂચ. (GUJ.-INDIA)

કિતાબકા નામ : બારહ મહીનોંકે ફઝાઈલ

મુરતિબ : હસન ભડકોદ્રવી

સિલસિલ-એ ઈશાઅત નં. : ૨૩૨

સાલે ઈશાઅત : ૧૪૨૦/૨૦૦૦

એડીશન : પેહલા

તા'દાદ : ૨૦૦૦

કીમત : રૂા. ૬-૫૦

નાશિર :

પ્રકાશન વિભાગ,
દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ
મુ. પો. કંથારીઆ, તા. જિ. ભરૂચ

મત્બઅ : રેઈનબો ઓફસેટ, ભરૂચ.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

બારહ મહીનોંકે ફઝાઈલ

ઈસ્લામી સાલકી તારીખ

ઈસ્લામ ચૂંકે એક ફિતરી મઝહબ હૈ, ઈસ લિએ સાલકા શુમાર કમરી હિસાબ પર હૈ, તાકે કિસી જાહિલસે જાહિલ આદમીકો ભી ઉસકે સમઝનેમેં કોઈ દિક્કત ઔર પરેશાની ન હો.

વૈસે તો સન ઔર તારીખકા રિવાજ દુન્યાકી કૌમોંમેં હમેશાસે ચલા આતા હૈ, મગર મુસલમાનોંકે સાલકી અહમિય્યત યહ હૈ કે વહ જબસે શુરૂઅ કિયા ગયા હૈ, ઉસી સૂરત પર આજ તક બરાબર ચલા આ રહા હૈ, ઈસમેં ન કોઈ કમી કર સકતા હૈ, ન ઝિયાદતી.

યહ કમરી ઔર હિજરી કહલાતા હૈ. કમરી તો ઈસ લિએ કે ઉસકા તઅલ્લુક કમર (ચાંદ)સે હૈ ઔર હિજરી ઈસ લિએ કહતે હૈં કે ઉસકી ઈબ્તિદા હિજરતકે વાકિઆસે કી ગઈ હૈ, જિસકી મુખ્તસર તારીખ (ઈતિહાસ) યૂં હૈ :

હઝરત ઉમરે ફારૂક (રદિ.)કી ખિલાફતકે ઝમાનામેં

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી (રદિ.) ઈરાકકે ગવર્નર થે. ઉન્હોંને આપકો લિખ્ખા કે આપકી તરફસે હમેં જો અહકામાત ઔર હિદાયતેં મિલતી હૈં, બા'ઝ દફ્આ ઉન પર અમલ કરનેમેં બળી દુશ્વારી પેશ આતી હૈ. ઉસ દુશ્વારી પર ગોર (વિચાર–વિમર્શ) કરનેકે લિએ હઝરત ઉમરે ફારૂક (રદિ.)ને અકાબિર સહાબા (રદિ.)કો જમા ફરમાયા ઔર મશ્વરાકી ગર્ઝસે ઈસ મસ્અલાકો ઉન્કે સામને રખ્ખા કે ઈસકા કોઈ હલ નિકાલા જાએ.

ચુનાન્ચે હઝરત ઉસ્માને ગની ઔર હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હુમા)ને મુત્તફકહ રાઈ દી કે હમારા ઈસ્લામી સાલ હોના ઝરૂરી હૈ ઔર ઉસકી ઈબ્તિદા તારીખે ઈસ્લામકે અઝીમુશ્શાન ઔર અહમ્ વાકિઅ–એ–હિજરતસે હોની ચાહિએ. ઈસ તજવીઝકે મુતાબિક હઝરત ઉમરે ફારૂક (રદિ.)ને અપને ખિલાફતકે ઝમાનામેં હિજરતકે વાકિઆકે અઠારહ (૧૮) સાલ બાદ બા–કાઈદા તૌર પર હિજરી સન જારી ફરમાયા. ઈસકી ઈબ્તિદા મુહર્રમકે મહીનાસે હોતી હૈ.

કમરી સાલમેં ૩૫૪ દિન, આઠ ઘંટે, ૪૨ મિનટ હોતે હૈં. ઈસી લિએ ઈસવી સાલકે મુકાબલામેં કમરી સાલકે તક્રીબન્ દસ દિન કમ હોતે હૈં.

સાલકે બારહ મહીનોંકે નામ

(૧) મુહર્રમુલ હરામ

(૨) સફરુલ મુઝફ્ફર

(૩) રબીઉલ અવ્વલ

(૪) રબીઉલ આખર

(૫) જુમાદલ ઊલા

(૬) જુમાદલ ઉખ્રા

(૭) રજબુલ મુરજ્જબ

(૮) શઅબાનુલ મુઅઝ્ઝમ

(૯) રમઝાનુલ મુબારક

(૧૦) શવ્વાલુલ મુકર્રમ

(૧૧) ઝૂ કઅદહ

(૧૨) ઝુલ્હજ્જહ

મુહર્રમુલ હરામ

યહ ઈસ્લામી સાલકા પેહલા મહીના હૈ. ચૂંકે ઈસ મહીનામેં જંગ ઔર જિહાદકી મુમાનઅત હૈ, ઈસ લિએ ઈસકો "મુહર્રમ" કહતે હૈં. ઈસ મહીનામેં બળે બળે તારીખી ઔર અહમ વાકિઆત ઝુહૂર-પઝીર (પ્રગટ) હૂએ, ઈસ લિએ યહ ઈઝઝત ઔર ફઝીલતકા મહીના હૈ.

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે રમઝાનકે રોઝાકે બાદ અફઝલ રોઝા ખુદાઈ મહીના મુહર્રમકા હૈ.

(ઈબ્ને માજહ)

હઝરત અલી (રદિ.)સે એક શખ્સને સવાલ કિયા કે રમઝાનકે અલાવા આપ મુઝે કિસ મહીનામેં રોઝાકા હુકમ દેતે હૈં ? આપને ફરમાયા : યહ સવાલ તુમ્હારે યા એક ઔર શખ્સકે સિવાય મૈંને કિસીકી ઝબાની નહીં સુના. ઉસ શખ્સને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે અર્ઝ કિયા કે આપ (સલ.) મુઝે કિસ મહીનામેં રોઝા રખનેકા હુકમ દેતે હૈં ? તો આપ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અગર તુમ રમઝાનકે બાદ રોઝા રખના ચાહતે હો તો મુહર્રમમેં રખ્ખો, ક્યૂં કે યહ અલ્લાહ તઆલાકા (ખાસ) મહીના હૈ. ઈસ મહીનામેં એક દિન હૈ, જિસમેં અલ્લાહ તઆલાને એક કૌમ પર અપની તવજ્જુહ ઔર ઈનાયત ફરમાઈ ઔર ઈસી દિન દૂસરી કૌમોં પર ભી તવજ્જુહ ઔર ઈનાયત ફરમાએંગે. (તિરમિઝી)

માહે મુહર્રમકે દો અમલ

ઈસ માહસે મુતઅલ્લિક દો અમલ મન્કૂલ હૈં :

આશૂરાકા રોઝા રખના :

(૧) હઝરત અબૂ કતાદહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા : મૈં અલ્લાહ તઆલાકી ઝાતસે ઈસ સવાબકી ઉમ્મીદ રખતા હૂં કે આશૂરાકે દિનકા રોઝા ગુઝિશ્તા એક સાલકે (સગીરહ) ગુનાહોંકા કફ્ફારહ હો જાતા હૈ. (મુસ્લિમ)

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે રમઝાનકે

રોઝોંકે બાદ બેહતરીન રોઝે અલ્લાહ તઆલાકે મહીના–મુહર્રમકે રોઝે હૈં. (મુસ્લિમ, મઝાહિરે હક)

બાઝ ઉલમા ફરમાતે હૈં કે યહાં મુહર્રમકે રોઝાસે યવ્મે આશૂરાકા રોઝા મુરાદ હૈ. ઈસકી તાઈદ (સમર્થન) ઈસ રિવાયતસે હોતી હૈ કે :

(૩) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને નહીં દેખા કે રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ કિસી દિન રોઝેકા ઈહતિમામ (પ્રબંધ) ફરમાતે હોં ઔર ઉસકો કિસી દૂસરે દિન પર ફઝીલત દેતે હોં, મગર સિવાય ઈસ દિન યા'ની યવ્મે આશૂરા ઔર (સિવાઈ) ઈસ મહીના યા'ની માહે રમઝાન. (બુખારી, મુસ્લિમ, મઝાહિરે હક)

(૪) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જિસ વકત રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને આશૂરાકે દિન રોઝા રખ્ખા ઔર સહાબાકો ભી ઉસ દિન રોઝા રખનેકા હુકમ દિયા તો સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ! યહ ઐસા દિન હૈ કે યહૂદ ઔર નસારા ઉસકી બહુત તા'ઝીમ કરતે હૈં ઔર રોઝા રખ કર હમ ઈસ દિનકી તા'ઝીમ કરનેમેં યહૂદ ઔર નસારાકી મુવાફકત (સહમતિ) કરને લગતે હૈં. જબ કે હમારે ઔર ઉન્કે દિનમેં બળા ફર્ક હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અગર મૈં આઈન્દહ સાલ તક ઝિંદા રહા તો નવીં (૯) તારીખકો ઝરૂર રોઝા રખૂંગા. (મુસ્લિમ, મઝાહિરે હક)

(૫) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને આશૂરાકા રોઝા

રખકંર દૂસરે મુસલમાનોંકો ભી ઉસ દિન રોઝા રખનેકે લિએ ફરમાયા, જિસ પર મેંને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ! યહ વહ દિન હૈ, જિસકી યહૂદી ઔર ઈસાઈ ઈઝઝત કરતે હૈં ઔર ઈસે બળા દિન માનતે હૈં. ઉસ પર ઈરશાદ ફરમાયા : મૈં આઈન્દહ સાલ ઈન્શા અલ્લાહ દસવીં મુહર્રમકા ભી રોઝા રખૂંગા, મગર આઈન્દહ સાલકા માહે મુહર્રમ આનેસે પેહલે હી રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા વિસાલ હો ગયા. (અબૂ દાઉદ)

ઈસ હદીસસે માલૂમ હુવા કે યવ્મે આશૂરાકે સાથ એક દિન ઔર મિલા લેના ચાહિએ, તાકે યહૂદકી મુશાબહત (અનુરૂપતા)સે બચ જાએં.

ઈબ્ને હુમામ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આશૂરાકે દિન રોઝા રખના મુસ્તહબ હૈ, મગર ઉસકે સાથ હી આશૂરાસે એક દિન પેહલે યા એક દિન બાદ ભી રોઝા રખના મુસ્તહબ હૈ, ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે સિર્ફ આશૂરાકે દિન રોઝા રખના મકરૂહ હૈ, કયૂં કે ઈસસે યહૂદકે સાથ મુશાબહત લાઝિમ આતી હૈ.

(મઝાહિરે હક, ૨/૩૫૦)

(૬) હઝરત આઈશહ સિદ્દીકહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે ઝમાન–એ–જાહિલિયતમેં કુરૈશ આશૂરાકા રોઝા રખતે થે ઔર રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ભી નુબુવ્વતસે પેહલે યહ રોઝા રખ્ખા કરતે થે. યહાં તક કે હિજરતકે બાદ મદીના મુનવ્વરહમેં આપને દસવીં મુહર્રમકો રોઝા રખ્ખા ઔર દૂસરોંકો ભી ઈસ દિન રોઝા રખનેકા હુકમ દિયા ઔર યહ વહ દિન થા, જિસમેં ખાન–એ–કાબા પર ગિલાફ ચળ્હાયા જાતા

થા, લેકિન જબ રમઝાનકે રોઝે ફર્ઝ કિએ ગએ તો આપને આશૂરાકા રોઝા રખના છોળ દિયા ઔર દસવીં મુહર્રમકા રોઝા ઈખ્તિયારી (મરજિયાત) હૈ. જિસકા જી ચાહે રખ્ખે ઔર જિસકા જી ચાહે ન રખ્ખે.

(૭) હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં એક દિન દસવીં મુહર્રમકા તઝકિરહ કિયા ગયા તો આપ (સલ.)ને ફરમાયા : આશૂરાકા રોઝા વહ હૈ, જિસમેં લોગ ઝમાન–એ–જાહિલિયતમેં રોઝા રખતે થે. અબ જિસકા જી ચાહે રખ્ખે ઔર જિસકા જી ચાહે ન રખ્ખે. (બુખારી–મુસ્લિમ)

(૮) હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ જબ મક્કાસે હિજરત ફરમાકર મદીના તશરીફ લાએ તો આપને યહૂદીયોંકો આશૂરાકે દિન રોઝા રખતે હૂએ દેખા. આપને ઉનસે પૂછા કે ઈસ દિનકી કયા ખુસૂસિયત હૈ ? ઉન્હોંને કહા કે યહ બળા અઝીમ દિન હૈ. ઈસી દિન અલ્લાહ તઆલાને હઝરત મૂસા (અલૈ.) ઔર ઉન્કી કૌમકો ઉન્કે દુશ્મનોંસે નજાત દી ઔર ફિરઔન ઔર ઉસકી કૌમકો ગર્ક કર દિયા. ચૂંકે હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ઈસ દિન નજાતકે શુક્રિયહમેં રોઝા રખ્ખા થા, ઈસ લિએ હમ ભી રોઝા રખતે હૈં. યહ જવાબ સુનકર આપ (સલ.)ને ફરમાયા : તુમ્હારે મુકાબલેમેં હમ મૂસા (અલૈ.)સે ઝિયાદા કરીબ હૈં ઔર (શુક્રકે તૌર પર રોઝા રખનેકે) હમ ઝિયાદા હકદાર હૈં. ચુનાંચે આપને યવ્મે આશૂરાકો ખૂદ ભી રોઝા રખ્ખા ઔર દૂસરોંકો ભી રોઝા રખનેકી તલકીન ફરમાઈ.

(બુખારી–મુસ્લિમ)

(૯) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા યહ ઈરશાદ નકલ કિયા હૈ કે માહે રમઝાનકે અફઝલતરીન રોઝોંકે બાદ માહે મુહર્રમમેં આશૂરાકા રોઝા હૈ ઔર પાંચ વકતકી અફઝલતરીન નમાઝોંકે બાદ નમાઝે તહજ્જુદ અફઝલ હૈ. (તિરમિઝી–નસાઈ)

અફઝલિયત ઔર બરતરી

શૈખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.) અપની કિતાબ "મા ષબ–ત બિસ્સુન્નહ........" મેં લિખતે હૈં :

"બંદ–એ–ઝઈફકા બયાન હૈં કે અફઝલિયત વ બરતરીસે મુતઅલ્લિક અકસર અહાદીસમેં હૈ કે અફઝલતરીન મહીના માહે રમઝાન હૈ.

'તબરાની'ને હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કી ઝબાની યહ રિવાયત લિખ્ખી હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : મૈં તુમ સબકો બાખબર કરતા હૂં કે ફરિશ્તોંમેં અફઝલ હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) હૈં, દિનોંમેં બરતર જુમ્અહકા દિન હૈ, મહીનોંમેં અફઝલ માહે રમઝાન હૈ. બરતર શબ લયલતુલ કદ્ર હૈ ઔર ખ્વાતીનમેં હઝરત મરયમ (અલૈ.) બરતર હૈં.

અય અલ્લાહ ! તૂ જાનતા હૈ કે ઈસ બરતરી, અફઝલિયત ઔર સરદારીમેં કાફી ફર્ક હૈ. લોગો ! ઈસે સમઝો ઔર ગૌરો–ફિક્ર કરો ઔર અલ્લાહ તઆલા હી તવફીક દેતા હૈ.

શયખુલ ફુકહા વલ મુહદ્દિસીન શૈખ શિહાબુદ્દીન ઈબ્ને

હજરહયષમી, મિસરી, મુફતી–એ–મક્કા મુકર્રમહને અપની કિતાબ "સવાઈકે મુહર્રકહ"મેં યવ્મે આશૂરાકે ઝિમ્નમેં લિખ્ખા હે : લોગો ! અચ્છી તરહ સમઝ લો કે આશૂરાકે દિન હઝરત હુસૈન (રદિ.) મસાઈબસે દોચાર હૂએ ઔર આપકી શહાદત અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક આપકે મરાતિબ ઔર દરજાતકી રફઅત (બુલંદી)કા સુબૂત હૈ. ઈસ શહાદતકે ઝરીઅહ અહલે બૈતે અત્હારકે દરજાત બુલંદ કરના ભી અલ્લાહ તઆલાકે પેશે નઝર થા. ઈસ લિએ આશૂરાકે દિન જો શખ્સ મસાઈબકા તઝકિરહ કરે તો ઉસે લાઝિમ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકે અહકામકી ઈતાઅતમેં ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલયહિ રાજિઊન પઢનેમેં મશગૂલ રહે, તાકે અલ્લાહ તઆલાકે સવાબકા મુસ્તહિક હો સકે. જૈસા અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હૈ :

"ઉલાઈ–ક અલય્હિમ સલવાતુમ મિર્રબ્બિહિમ વ રહ્મતુંવ્વ ઉલાઈ–ક-હુમુલ મુહ્તદૂન."

તર્જુમા : યહી વહ શખસિયતેં હૈં, જિન પર પરવરદિગારકી તરફસે રહમત વ કરમ હોતા હૈ ઔર યહી હિદાયત–યાફતા હૈં.

[આશૂરાકે દિન ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલયહિ રાજિઊન પઢતે રહને યા રોઝા રખનેકે અલાવહ કિસી ઓર કામમેં મશગૂલ ન હોં.]

ખબરદાર ! રવાફિઝકી બિદઅતોંમેં મશગૂલ ન રહો. ગિરયાઝારી, આહો–બુકા, સીના–કોબી, માતમ, ગમ–અલમકે ઝાહિરી ઈઝહાર વગયરહમેં મશગૂલ ન હોં, ક્યૂં કે યહ ઉમૂર દર અસ્લ મુસલમાનોંકે બુલંદ અખ્લાકસે કોઈ વાસ્તા નહીં રખતે." (મા ષબ–ત બિસ્સુન્નહ ફી અય્યામિસ્સનહ)

માતમ ઔર નૌહા

હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.) આગે લિખતે હૈં :

"અગર માતમ વ નૌહાકી ઈજાઝત હોતી તો રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે વિસાલકા દિન માતમ વ નૌહાકા ઝિયાદા સઝાવાર ઔર આહો–બુકા (રડાકૂટ)કા ઝિયાદા મુસ્તહિક હોતા. નીઝ, ખારજિયોંકી બિદઅતોંસે પરહેઝ કરો, ક્યૂં કે યહ અહલે બૈતસે તઅસ્સુબ (દ્વેષ) કરતે હૈં ઔર જાહિલોંકી બિદઅતોંસે ભી અલાહિદા રહો, ક્યૂં કે યહ તબાહીકા–બરબાદીસે, બિદઅતકા ઈસ્લામમેં નઈ રસમોંસે ઔર બદીકા બુરાઈઓંસે મુકાબલા કરતે હૈં ઔર ઈસી તકાબુલ પર ખૂશી વ મસર્રતકા ઈઝહાર કરતે હૈં. નીઝ, દસવીં મુહર્રમકો ઈદકા દિન માનતેં હૈં, ઈસ દિન ઝૈબો–ઝીનત કરતે હૈં, ખિઝાબ વ સુર્મા લગાતે હૈં. નએ કપળે પહનતે હૈં, ખૂબ ખર્ચ કરતે હૈં, ખિલાફે આદત મુતફર્રિક ખાને ઔર ખિચળે વગયરહ પકાતે હૈં ઔર યહ તમામ કામ ઉન્કે એ'તિકાદકે મુતાબિક કદીમ દસ્તૂર ઔર સુન્નત હૂએ. હાલાંકે ઈન તમામ ખુરાફાતકો છોળ દેના હી સુન્નત હૈ ઔર મઝકૂરહ ઉમૂરકી અંજામ–દહીકે લિએ કાબિલે એ'તિમાદ રિવાયત યા સુબૂત નહીં પાયા જાતા.

બાઝ મુહદ્દિસીન ઔર ઉલમાસે આશૂરાકે દિન સુર્મા લગાને, નહાને, મહેંદી લગાને, ખિચળા પકાને, નએ કપળે ઝૈબે તન કરને ઔર ખૂશી વ મસર્રતકા ઈઝહાર કરનેકા મસ્અલા પૂછા ગયા તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા : ઈન ઉમૂર (બાતોં)કો

અંજામ દેનેકે લિએ રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી કોઈ હદીસ નહીં. નીઝ કિસી સહાબી (રદિ.)સે કોઈ રિવાયત મરવી નહીં. મુસલમાનોંકે કિસી ઈમામ યા અઈમ્મ–એ–અરબઅહ ઔર દૂસરે ઈમામને ઈન ઉમૂરકો મુસ્તહબ ઔર પસંદીદહ કરાર નહીં દિયા ઔર હદીસકી કિસી કાબિલે એ'તિમાદ કિતાબમેં ઈન ઉમૂરકો અંજામ દેનેકે લિએ કોઈ સહીહ યા ઝઈફ હદીસ નહીં હૈ.

(મા ષ–બ–ત બિસ્સુન્નહ.......)

હઝરત મૌલાના અશરફઅલી સા. થાનવી (રહ.) લિખતે હૈં :

"અબ લોગોંને જો અપની તરફસે રસમેં (ઈજાદ કર લી હૈં) મષલન્ તા'ઝિયહ બનાતે હૈં ઔર બા'ઝ મરષિયહ યા શહાદતનામા ઝરૂર પઢ્હતે હૈં, બા'ઝ લોગ ઈન દિનોંમેં શરબત પિલાતે હૈં, બા'ઝ હઝરાત ખિચળેકી પાબંદી કરતે હૈં. યહ સબ ફુઝૂલ, વાહિયાત ઔર ગુનાહકી બાતેં હૈં."

(ઝવાલુસ્સિનહ અન આ'માલિસ્સુન્નહ)

એક ઔર જગા ઈરશાદ ફરમાતે હૈં :

" મુહર્રમકા મહીના મુસીબતકા ઝમાના મશહૂર હૈ. કયૂં કે ઉસમેં હઝરત હુસૈન (રદિ.)કી શહાદતકા વાકિઅહ પેશ આયા હૈ. જહાલતકી વજહસે હમ લોગોંને ઉસમેં હુદૂદસે તજાવુઝ કર લિયા હૈ (મર્યાદાભંગ કર્યો છે), જિસકા અસર યહ હુવા કે લોગોંને ઈસ ઝમાનામેં નિકાહ વ શાદીકો ના–ગવાર ઔર મકરૂહ સમઝ લિયા હૈ, હાલાંકે યહ ખ્યાલ બિલકુલ ગલત હૈ."

કુર્આન વ હદીસમેં જા–બ–જા ઈસકી તસ્રીહ હૈ કે નહૂસત વ સઅદ (સૌભાગ્ય)કા સબબ ઝમાના વગયરહ નહીં. ન કોઈ

દિન મન્હૂસ હૈ, ન કોઈ મહીના, ન કિસી મકાનમેં નહૂસત હૈ, ન કિસી ઈન્સાનમેં, બલ્કે અસ્લ નહૂસત મઅસિયત ઔર ગુનાહકે આ'માલમેં હૈ. (હકીકતુસ્સબ્ર)

આશૂરાકે દિન કરનેકા દૂસરા કામ

— હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે જિસને આશૂરાકે દિન (અપની હેસિયતકે મુતાબિક) અપને અહલો–અયાલ પર (ઘરવાલોં પર) ફરાખી (ઉદારતા) કી, અલ્લાહ તઆલા તમામ સાલ ઉસ પર કુશાદગી (વિશાળતા) ફરમાએંગે. (રઝીન, બયહકી, દુર્રે મન્સૂર, ૬/૩૪૫)

માહે સફર

યહ ઈસ્લામી સાલકા દૂસરા મહીના હૈ. ચૂંકે મુહર્રમકે મહીનામેં જંગ વ જિદાલકી મુમાનઅત થી, જિસકી વજહસે અહલે અરબ યા તો ઘરોંમેં બેઠે રહતે યા સામાને તિજારતકી ખરીદારી વગયરહકે લિએ અપને ઘરોંસે બાહર ચલે જાતે થે, જિસકી વજહસે ઘર ખાલી હો જાતે, ઈસ લિએ ઈસ મહીનાકા નામ "સફર" પડ ગયા. યા ઈસ વજહસે સફર કહતે હૈં કે ઈસ મહીનામેં દરખ્તોંકે પત્તે ઝર્દ પડ જાતે હૈં ઔર ખિઝાં (પાનખર)કા મોસમ આ જાતા હૈ, દરખ્ત પત્તોંસે ખાલી હો જાતે હૈં.

કુફ્ફારે અરબ છૂતછાતકો બહુત માનતે થે ઔર ઉન્કા યહ ગલત અકીદા થા કે બીમારીમેં યહ કુદરત હૈ કે વહ ખૂદ બ–ખૂદ

અડ કર દૂસરે આદમીકો લગ જાતી હૈ. ઐસે હી વહ બુધકે દિનકો મન્હૂસ સમઝતે થે ઔર વહ યહ ભી અકીદા રખતે થે કે અંગર કિસીકે ઘર પર ઉલ્લૂ બેઠ જાએ તો વહ ઘર ઉજાળ હો જાતા હૈ યા સફરકે મહીનામેં કારોબાર કરનેસે બરકત નહીં હોતી.

હઝરત ઈકરમહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે હમ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કે પાસ બેઠે હૂએ થે. એક ચિડયા ઉળતી હૂઈ સામનેસે બોલતી હૂઈ ગુઝરી તો એક શખ્સને કહા : "ખૈર ખૈર." હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)ને ફરમાયા : ચિડયોંકા બોલના ન ભલાઈકી અલામત હૈ, ન કિસી મુસીબતકી. યહ મહઝ વહમ હૈ.

હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે અહલે અરબ શવ્વાલકે મહીનામેં શાદી કરના અચ્છા નહીં સમઝતે થે, હાલાં કે મેરા નિકાહ શવ્વાલ હી કે મહીનામેં હુવા. અગર મન્હૂસ હોતા તો નિકાહ કૈસે હોતા ? — બુખારી

આજકલ ભી બહુત જગા માહે સફરકો ભી મન્હૂસ સમઝતે હૈં. યહ બિલકુલ મનઘડત બાત હૈ ઔર હદીસ શરીફકે બિલકુલ ખિલાફ હૈ. આજકલ મુસલમાનોંમે ભી ઈસ્લામી તાલીમકી કમીકી વજહસે ઈસી કિસમકે બાઝ ખ્યાલાત પેદા હો ગએ હૈં. અવરતોંને તો ઈસ મહીનાકા નામ હી "તેરહ તેઝી" રખ દિયા હૈ ઔર બાઝ જગા ઈસ મહીનાકી તેરહ (૧૩) તારીખકો ચને ઉબાલ કર તકસીમ કરતે હૈં, તાકે બલાએં ટલ જાએં. બહુતસે હઝરાત ઈસ મહીનાકે આખિરી બુધકો મુતબર્રક સમઝતે હૈં. શરીઅતમેં ઈસ કિસમકી બાતોંકી કોઈ અસલિયત નહીં હૈ, બલકે આં હઝરત

સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ઐસે ગલત અકીદોંકી ઈસ્લાહ ફરમાઈ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા :

"ન અદવા (છૂતછાત) ઔર ન હામ (ઉલ્લૂ)કી નહૂસત કોઈ ચીઝ હૈ ઔર ન સફરકા મહીના (જિસકો લોગ મન્હૂસ સમઝતે હૈં ઔર કહતે હૈં કે તેરહ તેઝીકે મહીનામેં કોઈ કામ કરના અચ્છા નહી) મન્હૂસ હૈ. ઈસકી કોઈ હકીકત નહીં (અલ્લાહ તઆલાકે હુકમકે સિવા કુછ નહીં હોતા). (બુખારી)

ઈસી હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ઈરશાદ ફરમાયા કે બીમાર ઊંટ તંદુરસ્ત ઊંટકે પાસ ન ઉતારા જાએ (યા'ની રખ્ખા ન જાએ). અલબત્તા જિસકા ઊંટ તંદુરસ્ત હો ઉસકો ઈખ્તિયાર હૈ, જહાં ચાહે બિઠાએ.

સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને ઈસકા સબબ પૂછા તો આપ (સલ.)ને ફરમાયા : મર્ઝસે નફરત હોતી હૈ યા તકલીફ. તો મૈંને ઈસ લિએ મના કિયા હૈ કે કિસીકો ઈઝા ઔર તકલીફ ન હો.

સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને યહ બાત ઈસ લિએ પૂછી થી કે જબ ઈસ્લામમેં છૂતછાત નહીં, એક કા મર્ઝ દૂસરેકો નહીં લગતા તો ફિર બીમાર ઊંટોંકો તંદુરસ્ત ઊંટોંકે પાસ રખ્નેનેસે કયૂં મના ફરમાતે હૈં ? ઈસ પર આપ (સલ.)ને મઝકૂર જવાબ દિયા.

એક દેહાતીને પૂછા કે એક ખારિશી (ખુજલીવાલા) ઊંટ દૂસરે ઊંટોંમેં ઘુસ કર ઉનમેં ખારિશ પેદા કર દેતા હૈ, યહ કયા ચીઝ હૈ ? આપ (સલ.)ને ઉસ દેહાતીસે પૂછા કે યહ તો બતાઓ કે પહલેવાલે ઊંટકો ખારિશ કૈસે હૂઈ ?

શૈખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.) "મા ષબ–ત બિસ્સુન્નહ"મેં "છૂતાછાત કોઈ ચીઝ નહીં" કી તશ્રીહ કરતે હૂએ લિખતે હૈં કે તબીઅત ઔર ખલ્કતકે લિહાઝસે કોઈ બીમારી દૂસરેકો નહીં લગતી ઔર જો કુછ ઝાહિર હોતા હૈ, વહ અસલમેં અલ્લાહ તઆલાકે હુકમસે હોતા હૈ, ઈસી લિએ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને બીમાર ઊંટકો તંદુરસ્ત ઊંટકે પાસ રખનેકી મુમાનઅત ફરમાઈ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે "જુઝામીસે દૂર ભાગો."

શૈખ દહેલ્વી (રહ.) "જુઝામીસે દૂર ભાગો"કી તશ્રીહ કરતે હૂએ લિખતે હૈં કે જુઝામીકે જિસ્મસે એક ખાસ કિસમકી બદબૂ ઔર ગેસ નિકલતી હૈ, જો જુઝામીકે પાસ ઝિયાદા ઉઠને–બેઠનેવાલે ઔર એક સાથ ખાને ઔર સોનેવાલે પર અસર અંદાઝ હોતી હૈ ઔર યહ અમ્ર છૂત નહીં હૈ, બલકે ફન્ને તિબકા એક ઉસૂલ ઔર ઝાબિતા હૈ, જિસકી મિસાલ યૂં સમઝીએ કે સળી હૂઈ ચીઝ ખાને ઔર બદબૂવાલી ચીઝ સૂંઘને, બંદ ઔર નમીવાલે મકાનમેં રહનેસે સિહ્હતકો નુકસાન હોતા હૈ, તો યહ તિબકા તજરુબા હૈ, જિસકા કોઈ ઈનકાર નહીં કર સકતા, વરના યહ બાત હર સમઝદાર મુસલમાન જાનતા હૈ કે હર કામ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકે હુકમસે હોતા હૈ ઔર કોઈ ચીઝ ખુદાકે હુકમકે બગૈર ન નુકસાન પહુંચા સકતી હૈ ઔર ન નફા.

જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા યહ ફરમાન કે "જુઝામીસે દૂર ભાગો" યહ અસલમેં અસ્બાબકા સદ્દે બાબ કરના હૈ કે જો શખ્સ કિસી જુઝામીકે પાસ ઉઠને–બેઠનેવાલા હો ઔર વહ બીમાર હો જાએ તો કભી યહ એ'તિકાદ ન કરને લગે કે મુઝે છૂત લગ ગઈ, બલ્કે હર

મુસલમાનકો યહ પુખ્તા એ'તિકાદ રખના ચાહિએ કે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી બીમારી ડાલતા હૈ ઔર વહી શિફા દેતા હૈ. ઈસ ફરમાનસે અસ્લમેં આપને શિર્ક ઔર બદ એ'તિકાદીકી જડ ઉખાળ દી, તાકે છૂતછાતકો માનનેવાલે લોગોંકે ગલત ઔર ફાસિદ ખ્યાલાતકા ખાતિમહ હો જાએ.

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ઈરશાદ ફરમાયા કે બદફાલી એક શિર્ક હૈ. ઈસકો તીન મરતબા ફરમાયા. ઈબ્ને મસ્ઊદ (રદિ.)ને ફરમાયા કે હમમેં ઐસા કોઈ નહીં જિસકો ખ્યાલ ન આતા હો, લેકિન ઉસકો તવક્કુલકે ઝરીએ ભગા દેતા હૈ. (અબૂ દાઉદ, તિરમિઝી)

મતલબ કે જો બાત મશહૂર હો ઉસકા ખ્યાલ વકત પર આ હી જાતા હૈ, લેકિન ઉસ ખ્યાલ પર અમલ કરના યા ઉસકો દિલમેં જમાના જાઈઝ નહીં હૈ, બલ્કે તવક્કુલકે ખ્યાલકો ગાલિબ કરે તો વહ બાતિલ ખ્યાલ ફવ્રન્ રફાદફા હો જાએગા.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે અવરત, મકાન ઔર ઘોડેમેં નહૂસત હોના જો (બુખારી ઔર મુસ્લિમમેં) મરવી હૈ, ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે અગર કિસી ચીઝમેં નહૂસત હોતી તો ઈનમેં હોતી (જૈસા કે અબૂ દાઉદને રિવાયત કિયા હૈ).

ઈસ મહીનાકી ૨૮ તારીખકો જનાબ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો મરઝુલ વફાત લાહિક હુવા. આપકા મર્ઝ દર્દે સરસે શુરૂ હુવા, જો ઈતના બળ્હા કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે લિએ મુહલિક ઔર જાનલેવા સાબિત હુવા.

માહે રબીઉલ અવ્વલ

યહ ઈસ્લામી સાલકા તીસરા મુબારક મહીના હૈ, જિસમેં દુન્યાકે હાદી, ખાતમુલ અમ્બિયા વલ મુરસલીન, જનાબ આકાએ નામદાર, હુઝૂર સરવરે કાયનાત સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી મક્કા મુકર્રમહમેં વિલાદતે બા-સઆદત હૂઈ. જબ ઉમર મુબારક ચાલીસ સાલકી હૂઈ તો અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો તાજે નુબુવ્વત પહનાયા ગયા. નુબુવ્વત મિલનેકે બાદ તેરહ (૧૩) સાલ આપ મક્કા મુઅઝ્ઝમહમેં રહે ઔર અલ્લાહ તઆલાકે દીનકી તબ્લીગ કરતે રહે. જિતની આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) તબ્લીગ ફરમાતે, દુશ્મન ઉતની હી ઝિયાદા આપકો ઈઝાએં પહુંચાતે. યહાં તક કે આપકે લિએ મક્કામેં રહના બિલકુલ નામુમકિન હો ગયા. ફિર અલ્લાહ તઆલાકે હુકમસે આપને ઈસી મહીનામેં મદીના તય્યિબહકી તરફ હિજરત ફરમાઈ ઔર પીરકે દિન મદીના મુનવ્વરહ પહુંચે. યહ ભી અજબ ઈત્તિફાક હૈ કે આપ (સલ.)કી વિલાદત ભી ઈસી દિન ઔર ઈસી મહીનામેં હૂઈ ઔર વફાત ભી.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આપ (સલ.)કી વિલાદત પીરકે દિન હૂઈ, પીરકે દિન હી બવકતે હિજરત મદીના મુનવ્વરહમેં દાખિલ હૂએ. પીરકે દિન હી આપકો નુબુવ્વતકા તાજ પહનાયા ગયા ઔર પીરકે દિન હી વફાત હૂઈ. આપ (સલ.)ને ઈસી લિએ પીરકે દિનકી ફઝીલત બયાન ફરમાઈ હૈ.

ગર્ઝ ઈસ મહીનાકી ઈસ્લામમેં ખાસ ફઝીલત હૈ ઔર વહ ખાસ ફઝીલત હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈસ દુન્યામેં તશરીફ લાના હૈ. આપકા તશરીફ લાના દુન્યાકી બ્હારકા સબબ હૈ. ફિર જિસ મહીનામેં આપ તશરીફ લાએ વહ રબીઅ દર રબીઅ ઔર નૂર હી નૂર હૈ.

અકસર લોગ રબીઉલ અવ્વલકે મુબારક મહીનામેં ઝિક્રે મીલાદ શરીફકી આદત રખતે હૈં ઔર બારહવીં તારીખકો ખાસ તોર પર ઈહતિમામ (પ્રબંધ) કિયા જાતા હૈ. બાઝ તો ઈસ રોઝ વફાતે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી વજહસે રંજગમ કરતે હૈં ઔર બાઝ વિલાદતે નબવિય્યહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે સબબ ઈસકો યવ્મે ઈદ કરાર દેતે હૈં, મગર શરીઅતસે હયઅતે મુરવ્વજહ (પ્રચલિત સૂરત) પર ઝિક્રે મીલાદ જાઈઝ નહીં, ચાહે ઈસ માહમેં હો યા કિસી દૂસરે માહમેં. રબીઉલ અવ્વલકે મુતઅલ્લિક કોઈ ખાસ અમલ ભી મન્કૂલ નહીં હૈ. નીઝ, ઈસ રોઝકો માતમ યા ઈદ મનાના જાઈઝ નહીં. યહ સબ બાતેં કાબિલે તર્ક ઔર બિદઆત હૈં.

હઝરત મવલાના અશરફ અલી સા. થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં :

"રબીઉલ અવ્વલકે મુતઅલ્લિક કોઈ હુકમ નહીં. બા'ઝ લોગોંને અપની તરફસે મીલાદ ઈખ્તિરાઅ્ કર લિયા હૈ (ઉપજાવી કાઢી છે) ઔર ગઝબ યહ કે ઉસકા નામ ઈદે અકબર (યા ઈદે મીલાદુન્નબી) રખ્ખા હૈ."

ગઝબકી બાત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ તો ફરમાતે હૈં કે હમેં અલ્લાહ તઆલાને દો (૨) ઈદેં

દી હૈ ઔર ઉન્હોંને તીસરી ઈજાદ કર લી. યહ તો જનાબ રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમસે અચ્છા ખાસા મુઆરઝહ (વિરોધાભાસ) હો ગયા.

સાહિબો ! યહ તો શિર્ક ફિન્નુબુવ્વહ હૈ (યા'ની અપનેકો નુબુવ્વતમેં શરીક કરના હૈ). જિન લોગોંને ઈસમેં મીલાદકો ઝરૂરી કર લિયા હૈ, અગર કોઈ ઉન્કો મના કરતા હૈ તો કહતે હૈં કે "ઝિક્રે રસૂલ"સે મના કરતે હૈં. ઈસકી મિસાલ તો ઐસી હૈ કે કોઈ નજિસ (નાપાક) કપડોંસે નમાઝ પઢે તો ઉસે મના કરેંગે કે નમાઝ ન હોગી, બલકે ગુનાહ હોગા.

નઊઝુબિલ્લાહ ! જનાબ રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે ઝિક્રસે કોન મના કરતા હૈ ? યહ તો તોહમત હૈ, બલકે બેતરીકા હોનેકી વજહસે મના કરતે હૈં. ઉસકા મિઅયાર હમારે પાસ સહાબાકા તરીકા હૈ. ચુનાન્ચે ઉસ ઝમાનામેં ઝિક્રે શરીફ ઈસ તૌર પર હોતા થા કે ન કોઈ ખાસ ઝમાના મુકર્રર થા, ન મીઠાઈકી કૈદ થી. ન ઈસ તૌર પર ફર્શ ફરોશ રોશની (સજાવટ) વગેરાકા ઈહતિમામ થા. ન કોઈ કિયામ કરતા થા, બલકે સિર્ફ શૌક વ મુહબ્બતસે ઝિક્ર કરતે થે.

(અલ વકત મુલ્હકહ હુકૂક વ ફરાઈઝ : ૪૭૩)

જિતને અહકામ જનાબ રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે ફરમાએ હૂએ હૈં, ઉન્કા બજા લાના આપ હી કા ઝિક્ર કરના હૈ. ખ્વાહ રોઝાકી સૂરતમેં હો યા નમાઝકી. ખ્વાહ હજકી સૂરતમેં હો યા ઝકાતકી. કયા નમાઝ ઝિક્રે રસૂલ નહીં ? રોઝા ઝિક્રે રસૂલ નહીં ? સબ ઝિક્રે રસૂલ હૈં. કયૂંકે જનાબ રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા

ફરમાયા હુવા હૈ. જિતને શરીઅતકે અહકામ હૈં, સબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે ફરમાએ હૂએ હૈં. હર એકકા ઝિક્ર રસૂલ હી કા ઝિક્ર હૈ.

(હુકૂક વ ફરાઈઝ : ૪૭૪)

મવલાના થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં :

"ઈસ માહે મુબારકકી યહ ફઝીલત કાફી હૈ કે યહ ઝમાના હુઝૂર પુરનૂર, સય્યિદે બની આદમ, ફખ્રે આલમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી વિલાદતે શરીફકા ઝમાના હૈ." (ઔર કાઈદા હૈ કે) કિસી ઝમાનામેં જિસ કદર ફઝીલત ઝિયાદા હોતી હૈ, ઉસી ઝમાનામેં હુદૂદે શરઅસે તજાવુઝ કરના (શરઈ મર્યાદાઓનું ઉલ્લંઘન કરવું) અલ્લાહ ઔર રસૂલકો ઉસી કદર ઝિયાદા નાપસંદીદહ હોતા હૈ ઔર હુદૂદે શરઅસે તજાવુઝ કરનેકા મિઅયાર (માપદંડ) સિર્ફ શરઈ દલાઈલ યા'ની કિતાબ વ સુન્નત ઔર ઈજમાઅ વ કિયાસે મુજતહિદ હૈ. ઔર ઈન સબ દલાઈલસે સાબિત હો ચુકા હૈ કે ઈસ માહે મુબારકમેં જો આ'માલ બા'ઝ લોગોંમેં રાઈજ ઔર શાઈઅ (પ્રચલિત) હો ગએ હૈં, મષલન્ ઈદે મીલાદ (યા'ની ઈદકી તરહ ખૂશી મનાના, જુલૂસ નિકાલના, ખૂબ રોશની કરના, ઝંડે નસબ કરના વગયરહ) યહ સબ હુદૂદસે તજાવુઝકે અફરાદ (પરિબળો) હૈં.

પસ, લા–મહાલા યહ સબ અલ્લાહ ઔર રસૂલકે નઝદીક સખ્ત નાપસંદીદહ હોંગે. અલબત્તા હુદૂદકે અંદર રહ કર રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા મુબારક ઝિક્ર (બગૈર કિસી તખ્સીસકે) આ'ઝમુલ બરકાત વ અફઝલુલ કુરુબાત

(યા'ની અફઝલે ઈબાદાત ઔર બડે બરકતવાલા અમલ) હૈ. કિસી મુઅમિનકો ઈસમેં કલામ નહીં હો સકતા."

(ઝવાલુસ્સિનહ અન આ'માલિસ્સુન્નહ : ૯)

"હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા યવ્મે વિલાદત ઔર યવ્મે વફાત બિલ્ઈત્તિફાક ઔર દોનોંકી તારીખ અલલ મશહૂર (મશહૂર રિવાયત અનુસાર) એક હી હૈ. તઅજ્જુબ નહીં કે ઈસમેં ઈસ તરફ ઈશારા હો કે કોઈ શખ્સ ઈસ દિનકો ન યવ્મુલ ઈદ બનાએ ઔર ન યવ્મુલ હુઝન (રંજકા દિન). કયૂંકે અગર કોઈ ઈસકો યવ્મુલ ઈદ બનાના ચાહે તો વફાતકા ખ્યાલ ખૂશીસે માનિઅ (અવરોધરૂપ) હોગા ઔર અગર કોઈ યવ્મુલ હુઝન બનાના ચાહે તો વિલાદતે શરીફહકા ખ્યાલ રંજસે માનિઅ હોગા. ઈસસે ભી ઈસ દિનકે યવ્મુલ ઈદ હોનેકી જડ કટ ગઈ." (મવ. થાનવી કૃત વઅઝુન્નૂર : ૪૪)

માહે રબીઉલ આખર

યહ ઈસ્લામી સાલકા ચોથા મહીના હૈં. અહલે અરબ ઈન દો મહીનોંમેં અપને ઘરોં પર કિયામ કરતે થે, ઈસ લિએ "રબીઅ" નામ પડ ગયા. પહલે મહીનાકો રબીઉલ અવ્વલ ઔર દૂસરેકો રબીઉલ આખર યા રબીઉસ્સાની કહતે હૈં. રબીઅકા મઅના મોસમે બહારકે હૈં.

રબીઉલ આખરમેં હઝરત પીરાને પીર (રહ.)કી ગિયારહ્વીંકા જો રિવાજ હૈ, વહ સરાસર બેઅસ્લ હૈ.

ગિયારહવીં શરીફ :

"ઈસ રોઝ લોગ હઝરત ગવસુલ આ'ઝમ સય્યિદના અબ્દુલ કાદિર જીલાની (રહ.)કી ગિયારહ્વીં મનાતે હૈં. ગઝબ યહ હૈ કે ગિયારહ્વીં કરનેવાલોંકા અકીદા યહ હોતા હૈ કે અગર ગિયારહ્વીં ન કરેં તો બલા નાઝિલ હોગી. બડે પીર સાહિબ નાખૂશ હો જાએંગે ઔર ફિર ન મા'લૂમ કયાસે કયા કર દેંગે. ગોયા નઊઝુબિલ્લાહ વહ મખ્લૂકકો તકલીફ દેતે ફિરતે હૈં."

નીઝ ગિયારહ્વીં કરનેકો માલ વ અવલાદકી તરક્કીકા બાઈષ (સબબ) સમઝતે હૈં. ઈસમેં હઝરત ગૌષે આ'ઝમસે દુન્યાકે લિએ તઅલ્લુક રખના હુવા. યહ કૈસી બેહયાઈ હૈ કે જિસ મુરદારકો છોડ કર વહ અલગ હૂએ થે, ઉસીકે લિએ ઉનસે તઅલ્લુક કિયા જાએ......

હઝરત બડે પીર સાહિબકી યહ તારીખે વફાત કિસી મુઅર્રિખ (ઈતિહાસકાર)ને નહીં લિખ્ખી. ન માલૂમ અવામને ગિયારહ્વીં તારીખ કિસ કશ્ફ વ ઈલ્હામસે માલૂમ કર લી.

ગર્ઝ ગિયારહ્વીંકા શરઅન્ કોઈ સુબૂત નહીં. ઈસમેં બહુતસી ખરાબિયાં હૈં. અગર કિસીકો હઝરત ગૌસે આ'ઝમ (રહ.)કે સાથ મુહબ્બતકા દાવા હો તો કુછ કુર્આન પળ્હકર ઉન્કી રૂહકો બખ્શ દે યા તારીખ વગયરહકી તાયીનકે બગૈર ગરીબોંકો ખાના ખિલા દે. (રા'સુર્રબીઐન મુલ્હકહ મવાઈઝે મીલાદુન્નબી : ૪૩૦)

માહે જુમાદલ ઊલા

"જુમૂદ" કે મઅના જમનેકે હૈં. ચૂંકે ઈસ મહીનામેં સરદીકી વજહસે પાની જમ ગયા થા, ઈસ લિએ જુમાદલ ઊલા નામ રખ દિયા ગયા.

માહે જુમાદલ ઉખ્રા

યહ ઈસ્લામી સાલકા છટા મહીના હૈં. જુમાદલ ઊલાકે મહીનામેં પાની જમ જાનેકા અસર ઈસ મહીના તક રહતા થા, ઈસ લિએ ઈસકા નામ જુમાદલ ઉખ્રા રખ દિયા ગયા.

''ઈન દો મહીનોંમેં ખુસૂસિયતસે કોઈ ખાસ અમલ વારિદ નહીં.'' (ઝવાલુસ્સિનહ.....૧૪)

માહે રજબ

યહ ઈસ્લામી સાલકા સાતવાં મહીના હે. રજબકે મઅના કુર્બાની ઔર તા'ઝીમકે હૈ. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ઈસ માહકા ચાંદ દેખકર યહ દુઆ પળ્હા કરતે થે :

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِىْ رَجَبَ وَشَعْبَانَ
وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ ؕ

''અલ્લાહુમ્મ બારિક્ લના ફી રજબ વ શઅબા–ન વ બલ્લિગ્ના રમઝાન.'' *(બયહકી)*

[તર્જુમા : યા અલ્લાહ ! હમારે લિએ રજબ ઔર શઅબાનકે મહીનામેં બરકત અતા ફરમા ઔર હમકો રમઝાન તક ખૈરિયતકે સાથ પહુંચા દે.]

ઈસ મહીનાકી સત્તાઈસવીં રાતકો જનાબ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો જિસ્મે મુબારકકે સાથ મે'રાજ

શરીફ હૂઈ. યા'ની આપ મક્કા મુઅઝઝમહસે બયતુલ મુકદસ, વહાંસે સાતોં આસમાન પર પહુંચે, યહાં તક કે અર્શે અઝીમ પર પહુંચ કર અલ્લાહ તઆલાકા દીદાર ઔર શર્ફે હમકલામી હાસિલ હુવા ઔર આપકો પાંચ વકતકી નમાઝોંકા તુહફા મિલા. મે'રાજકા યહ અઝીમુશ્શાન રુત્બા આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સિવા કિસી પયગમ્બરકો નસીબ નહીં હુવા.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો ઐસી અઝીમ નેઅમત જિસ માહમેં અતા હૂઈ, વહ યકીનન્ ખાસ ફઝીલત રખતા હૈ ઔર યહ બાત ઝાહિર હૈ કે જો વકત ફઝીલત રખતા હો, ઉસમેં ઈબાદત કરનેકા ઝિયાદા સવાબ હૈ, મગર યહ બાત ભી મુસલ્લમ હૈ કે ફઝીલતકી કોઈ મિકદાર અલ્લાહ તઆલા ઔર રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી તસ્રીહ (વિવરણ)કે બગૈર મુઅય્યન નહીં હો સકતી ઔર ઈસી તરહ કિસી અમલકી તાયીન (નિયુકિત)ભી અલ્લાહ તઆલા ઔર રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે હુકમ પર મવકૂફ હે. બસ, અબ દેખના ચાહિએ કે ઈસ માહસે મુતઅલ્લિક જો આ'માલ મશહૂર હૈં, ઉન્કા શરીઅતમેં કયા હુકમ હે ? ઈસ માહમેં તીન આમાલ મશહૂર ઔર મુરવ્વજ હૈં : રજબી, હઝારી રોઝા, હઝરત જઅફરે સાદિક (રહ.)કે કોંડે.

રજબીકા બયાન

રજબકી સત્તાઈસવીં રાતકો મે'રાજ શરીફકા તઝકિરહ કિયા જાતા હે ઔર ધૂમધામસે જલસે હોતે હૈં, જિનમેં ફુઝૂલખર્ચી ઔર ઝરૂરતસે કહીં ઝિયાદા રોશની વગયરહ હોતી હૈ.

શરીઅતમેં ઈસકી કોઈ અસ્લ નહીં હે, બલ્કે ફુઝૂલખર્ચી વગયરહકી સાફ તૌર પર મુમાનઅત ઔર સખ્ત મઝમ્મત વારિદ હૂઈ હે. ઔર અગર કોઈ જલસા ઈન ખુરાફાતસે.પૂરા પરહેઝ રખકર કિયા જાએ તબ ભી કમ અઝ કમ દિનકી તાયીન કરના તો ગુનાહ હી હે, કયૂં કે ઈસ તઝકિરહકે વાસ્તે શરીઅતને કોઈ દિન મુઅય્યન ફરમાયા નહીં હે. નીઝ અગર કિસી ગેર ઝરૂરી ફે'લસે દૂસરે લોગોંકે અકાઈદ બિગળનેકા અંદેશા હો તો ઉસ ફે'લકો બિલકુલ તર્ક કર દિયા જાએગા.

હઝારી રોઝોંકા બયાન

આમ લોગ રજબકી સત્તાઈસવીં તારીખકો રોઝા રખનેકા સવાબ એક હઝાર રોઝાકે બરાબર સમઝતે હૈં, ઈસી વાસ્તે ઈસકો "હઝારી રોઝા" કહતે હૈં, મગર યહ ફઝીલત સાબિત નહીં હે. કયૂં કે અકસર રિવાયાત તો ઈસ બારેમેં મવઝૂઅ હૈં ઔર જો મવઝૂઅ નહીં વહ ભી બહુત ઝઈફ હૈં. ઈસ લિએ ઈસ રોઝાકે મુતઅલ્લિક સુન્નત હોનેકા એ'તિકાદ ન રખ્ખા જાએ. અગર કોઈ શખ્સ હઝાર રોઝેકે બરાબર સવાબ ન સમઝે, બલ્કે વૈસે હી ફઝીલતકા દિન હોનેકે સબબ રોઝા રખ્ખે તો ઉસમેં હરજ નહીં, જૈસા કે શામી વગયરહમેં તશરીહ હે.

મવ. થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં :

".........જબ ઈસ દિનમેં રોઝા હી સાબિત નહીં તો હઝાર રોઝોંકા સવાબ કિધરસે સાબિત હો ગયા ?"

"અગર કોઈ ઈસ વાસ્તે રોઝા રખ્ખે કે ઈસ તારીખકી

શબમેં હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો મે'રાજ હૂઈ હૈ (તો ભી સહીહ નહીં). બાત યહ હૈ કે જબ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને ખૂદ રોઝા નહીં રખ્ખા તો યહ કયૂં રખતે હૈ ?"

માહે રજબકે કોડોંકા બયાન

હઝરત જઅફરે સાદિક (રહ.)કે કોંડોંકી રસમ બિલકુલ બિદઅત હૈ. ઈસ કિસમકી તમામ બિદઆત શરીઅતે ઈસ્લામીકે બિલકુલ ખિલાફ હૈં. કોંડોંકી કિતાબ યા કિસ્સએ અજીબહમેં જો વાકિઅહ મઝકૂર હૈ, વહ બિલકુલ ઝૂટા, બેબુન્યાદ ઔર મનઘડત હૈ. હઝરત જઅફરે સાદિક (રહ.) પર બુહતાન હૈ. સબકા ઈસ બાત પર ઈત્તિફાક હૈ કે કોંડોંકા રિવાજ નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) યા ખુલફાએ રાશિદીન (રદિ.)કે મુબારક દૌરમેં હરગિઝ ન થા.

માહે શઅબાન

ઈસ્લામી મહીનોંમેં યહ આઠવાં મહીના હૈ. યહ મહીના ભી બળી બરકત ઔર ફઝીલતવાલા હૈ. ઈરશાદે નબવી (સલ.) હૈ :

"શાબાન મેરા મહીના હૈ ઔર રમઝાન અલ્લાહ તઆલાકા મહીના હૈ." (દયલમી)

આપ અંદાઝા કરેં કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈસ મહીનાકી નિસ્બત અપની તરફ કરના કિતની

બળી બાત હૈ. એક હદીસમેં હૈ કે આપ (સલ.) ઈસ મહીનાકા ચાંદ દેખકર યહ દુઆ પળ્હા કરતે થે :

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ رَجَبَ وَشَعْبَانَ

وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ ؕ

અલ્લાહુમ્મ બારિક્ લના ફી રજ—બ વ શઅબા—ન વબલ્લિગ્ના રમઝાન.

(બયહકી)

[તર્જુમા : યા અલ્લાહ ! રજબ ઔર શઅબાનકે મહીનામેં હમારે લિએ બરકત અતા ફરમા ઔર હમે ખૈરિયતકે સાથ રમઝાન તક પહુંચા. (યા'ની રમઝાનકે ઈસ્તિકબાલ ઔર ઈહતિરામકી તવફીક દે.)]

શઅબાનકે મઅના હૈ શાખ દર શાખ હોના. હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ માહકા નામ શઅબાન ઈસ લિએ રખ્ખા ગયા કે રોઝહદારકી નેકિયોંમેં શાખોંકી તરહ ઈઝાફા હોતા હૈ ઔર નેકિયાં બળ્હતી જાતી હૈં.

હઝરત આઈશા (રદિ.)ને ફરમાયા હૈ કે મૈંને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકો શઅબાનસે ઝિયાદા રોઝા રખતે હૂએ કિસી માહમેં નહીં દેખા.

એક મરતબા હઝરત ઉસામહ (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ! મૈં આપકો શઅબાનમેં ઝિયાદા રોઝે રખતે હૂએ દેખતા હૂં. (ઈસકા કયા સબબ હૈ ?) તો આપ (સલ.)ને જવાબ દિયા કે યહ મહીના ઐસા હૈ, જો રજબ ઔર રમઝાનકે દરમિયાન હૈ. લોગ ઈસકી

ફઝીલતસે ગાફિલ હૈં. ઈસ મહીનામેં અલ્લાહ રબ્બુલ આલમીનકે સામને (ખાસ તૌર પર) બંદોંકે આમાલ પેશ કિએ જાતે હૈં. મેરી ખ્વાહિશ યહ રહતી હૈ કે જબ મેરે આ'માલ પેશ હોં તો મેરા શુમાર રોઝહદારોંમેં હો. (નસાઈ)

ઈસસે માહે શાબાનકી ફઝીલતકા અંદાઝા હોતા હૈ. ઈસ મહીનાકે રોઝોંકી મિસાલ ઐસી હૈ, જૈસે ફર્ઝ નમાઝસે પહલે સુન્નતેં. ઈન સુન્નતોંસે ફાઈદા યહ હોતા હૈ કે ઈન્સાનકા કલ્બ ફર્ઝ નમાઝકી તરફ પૂરી તરહ મુતવજ્જેહ હો જાતા હૈ. ઐસે હી શઅબાનમેં રોઝે રખનેસે નફસકો રમઝાનકે રોઝેસે મુનાસબત, ઉન્સ ઔર તઅલ્લુક પેદા હો જાતા હૈ.

ઈસ મહીનેકી પંદરહવીં (૧૫) શબકી જો ફઝીલત હૈ, વહ પૂરે મહીનાકી નહીં. ઈસ રાતકો શબે બરાત (નજાતકી રાત) કહા જાતા હૈ. ઔર ઈસ રાતકો લયલતુલ બરાઅત (દોઝખસે બરી હોનેવાલી રાત) ભી કહતે હૈં. કુર્આને પાકમેં અલ્લાહ તઆલાને ઈસ રાતકો "લયલતુલ મુબારકહ" ફરમાયા હૈ. ઈરશાદે ખુદાવંદી હૈ :

"હા–મીમ, વલ કિતાબિલ મુબીન. ઈન્ના
અન્ઝલ્નાહુ ફી લય્લતિમ્ મુબારકહ."
(સૂરએ દુખાન)

[તર્જુમા : કસમ હૈ ઈસ વાઝિહ કિતાબકી કે હમને ઈસ (કુર્આન)કો એક બરકતવાલી રાતમેં ઉતારા હૈ.]

અગર્ચે ઈન આયતોંકી તફસીરકે મુતઅલ્લિક મુફસ્સિરીનકા ઈખ્તિલાફ હૈ ઔર ઈખ્તિલાફકી વજહ યહ હૈ કે ઈન આયાતમેં કુર્આને કરીમકે નુઝૂલકે બારેમેં ઈરશાદ ફરમાયા

હૈ કે હમને ઈસકો બરકતવાલી રાતમેં નાઝિલ કિયા હૈ ઔર કુર્આન રમઝાનકી લયલતુલ કદ્રમેં નાઝિલ હોના શુરૂઅ હુવા હૈ, ન કે શબે બરાઅતમેં. તો અલ્લાહ તઆલાને ઈસી લયલતુલ કદ્રકો લયલતુલ મુબારકહકે નામસે યાદ કિયા હૈ, જો રમઝાનમેં હોતી હૈ.

ઈસ શુબાકા જવાબ યહ હૈ કે કુર્આનકા નુઝૂલ એક મરતબા સારા કા સારા લૌહે મહફૂઝસે આસ્માને દુન્યા પર શઅબાનકી પંદરહવીં રાતમેં હુવા ઔર આસ્માને દુન્યાસે જનાબ મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) પર રમઝાનુલ મુબારકકી લયલતુલ કદ્રમેં હસ્બે ઝરૂરત થોળા થોળા નાઝિલ હોના શુરૂઅ હુવા. (તફસીરે ઉસ્માની)

બહર હાલ શઅબાનકી પંદરહવી રાતકી ફઝીલત શબે કદ્રકે બાદ હૈ. યા'ની શબે કદ્રસે કમ હૈ, લેકિન ઈસકી ફઝીલતસે ઈનકાર ઐસા હે, જૈસા કોઈ અંધા સૂરજકે વુજૂદસે ઈનકાર કર દે.

કુર્આને કરીમમેં ઈરશાદ હૈ :

"ફીહા યુફ્રકુ કુલ્લુ અમરિન્ હકીમ. અમ્રમ્ મિન ઈન્દિના.....ઈસ રાતમેં હર હિકમતવાલા મુઆમલા હમારી તરફસે હુકમ હો કર તય કિયા જાતા હૈ."

યા'ની ઈસ શબમેં પૂરે સાલકા હાલ કલમબંદ હોતા હૈ. રિઝક, બીમારી, તંદુરસ્તી, ફરાખી, તંગી, રાહત, તકલીફ હત્તા કે હર વહ શખ્સ જો ઈસ સાલ મરને યા પેદા હોને વાલા હો ઉસકા વકત ભી ઈસી શબમેં લિખ્ખા જાતા હૈ.

એક રિવાયતમેં હૈ કે શઅબાનકી પંદરહવીં શબમેં મલકુલ મૌતકો એક રજિસ્ટર દિયા જાતા હૈ ઔર હુકમ દિયા જાતા હૈ કે પૂરે સાલમેં મરનેવાલોંકે નામ ઈસ રજિસ્ટરસે નકલ કર લો. કોઈ આદમી ખેતી કરતા હૈ, કોઈ આદમી નિકાહ કરતા હૈ, કોઈ બિલ્ડીંગ બનવાનેમેં મશગૂલ હૈ, મગર ઉસકો યહ માલૂમ નહીં કે ઉસકા નામ મુરદોંકી ફેહરિસ્તમેં લિખ્ખા ગયા હૈ.

એક દૂસરી રિવાયતમેં હૈ કે સાલભરમેં હોનેવાલે વાકિઆત ઈસ રાતમેં લિખ દીએ જાતે હૈં. ફિર ઉનમેં ન કમી હોતી હૈ, ન ઝિયાદતી.

નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને પંદરહવીં શબકે બારેમેં ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે ઈસ રાતમેં વહ સબ બની આદમ ભી લિખ દીએ જાતે હૈં, જો ઈસ સાલ પેદા હોંગે ઔર ઈસીમેં વહ સબ બની આદમ ભી લિખ દીએ જાતે હૈં, જો ઈસ સાલમેં મરેંગે ઔર ઈસી રાતમેં ઉન્કે આમાલ ઉઠાએ જાતે હૈં ઔર ઈસીમેં ઉન્કે રિઝક નાઝિલ હોતે હૈં. (બયહકી)

આ'માલ ઉઠાએ જાનેસે મુરાદ ઉન્કા પેશ હોના હૈ ઔર રિઝક નાઝિલ હોનેસે મુરાદ યહ હૈ કે ઈસ સાલમેં જો રિઝક મિલનેવાલા હૈ વહ સબ લિખ દિયા જાતા હૈ ઔર યહ સબ ચીઝેં પેશતરસે લવ્હે મહફૂઝમેં લિખ્ખી હૂઈ હૈં, મગર ઈસ રાતકો લિખકર ફરિશ્તોંકે સુપુર્દ કર દિયા જાતા હૈ.

(વલ્લાહુ અઅ્લમ)

પીરાને પીર હઝરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની (રહ.) "ગુન્યતુત્તાલિબીન"મેં ફરમાતે હૈં :

ફકમ મિન કફનિમ્ મગ્સૂલિન
વ સાહિબુહૂ ફીસ્સૂકિ મશગૂલુન

[બહુતસે લોગોંકે કફન તૈયાર હોકર આ ચુકે હૈં, મગર વહ કફન પહનનેવાલે અભી તક બાઝારોંમેં ખરીદો–ફરોખ્તમેં લગે હૂએ હૈં ઔર મૌતસે ગાફિલ હૈં.]

વ કમ મિન કબરિમ મહફૂરુન
વ સાહિબુહૂ બિસ્સુરૂરિ મગરૂરુન

[બહુતસે લોગોંકી કબરેં ખુદકર તૈયાર હો ચુકીં, મગર ઉનમેં દફન હોને વાલે ગફલતસે ખૂશિયાં મનાતે ફિરતે હૈં.]

વ કમ મિન ફમિન ઝાહિકુન
વ હુવ અન કરીબિન હાલિકુન

[બહુતસે લોગ ઈસ વકત હંસતે ઔર ખૂશિયાં મનાતે ફિરતે હૈં, હાલાંકે વહ હંસનેવાલે બહુત જલ્દ હલાક હોનેવાલે હૈં.]

એક હદીસમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ચાર રાતોંમેં (ખુસૂસન્) બંદોં પર રહમત ઔર ખૈર કે દરવાઝે ખોલ દેતા હૈ ઔર યહ રહમતકા મુઆમલા સુબ્હકી અઝાન તક જારી રહતા હૈ. વહ રાતેં યહ હૈં :

(૧) ઈદુલ અદહાકી રાત (૨) ઈદુલ ફિત્રકી રાત (૩) શઅબાનકી પંદરહ્વીં રાત ઔર (૪) અરફાકી રાત.

હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા શઅબાનકી પંદરહ્વીં (૧૫) રાતકો આસ્માને દુન્યા

પર નુઝૂલ ફરમાતા હૈ ઔર જો ગુનહગાર અપને ગુનાહોંકી મુઆફી ચાહે તો ઉસકી મગફિરત ફરમાતા હૈ, મગર મુશરિકકી મગફિરત નહીં કરતા ઔર ઉન લોગોંકી ભી મગફિરત નહીં કરતા જિન્કે દિલમેં કીના, અદાવત ઔર એક દૂસરેસે દુશ્મની હોતી હૈ. (બયહકી)

હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જબ શઅબાનકી પંદરહ્વીં રાત હો તો ઉસ રાતમેં ઈબાદત કિયા કરો ઔર પંદરહવીં તારીખકો રોઝા રખ્ખા કરો. ઈસ રાતકો અલ્લાહ તઆલા મગરિબકે વકતસે આસ્માને દુન્યા પર અપની રહમતોંકે સાથ નુઝૂલ ફરમાતા હૈ ઔર ઈરશાદ ફરમાતા હૈ : હે કોઈ બખ્શિશકા તલબગાર કે ઉસકો બખ્શ દૂં ? હે કોઈ રોઝીકા તલબગાર કે ઉસકો રોઝી દૂં ? હે કોઈ મુસીબતઝદા (કે આફિયતકી દુઆ માંગે ઔર) મેં ઉસકો આફિયત દૂં ? ગર્ઝ કે યહ સારી રાત સુબ્હે સાદિક તક ઈસી કિસમકી સદા લગતી રહતી હૈ. (ઈબ્ને માજહ)

હઝરત અલી (રદિ.) ઈસ રાતમેં બાર બાર બાહર નિકલકર આસ્માનકી તરફ નિગાહ ઉઠાકર દેખતે ઔર ફિર ફરમાતે કે હઝરત દાઉદ (અલૈ.) ભી ઈસ રાતમેં ઐસે હી બાહર નિકલકર આસ્માનકી તરફ દેખા કરતે થે ઔર ફરમાતે થે : યહ ઐસા વકત ઔર ઐસી સાઅત હૈ કે ઉસમેં અલ્લાહ તઆલાસે જો દુઆ માંગો વહ કબૂલ હોતી હૈ, બ–શર્તે કે માંગનેવાલા (ઝુલ્મસે) ટેક્ષ ન વસૂલ કરતા હો, જાદૂગર ન હો, નુજૂમ ઔર ગૈબકી બાતેં બતલાનેવાલા ન હો, જલ્લાદ ઔર ઝુલ્મકે સાથ માલ વુસૂલ ન કરતા હો, જુવા ઔર ગાને–બજાનેસે

રોઝી કમાકર ન ખાતા હો.

ઈસ રાતકા નામ શબે બરા'ત (નજાતકી રાત) ઈસી વાસ્તે રખ્ખા ગયા હૈ કે ઈસમેં હક તઆલા ગુનહગારોંકો અઝાબે જહન્નમસે આઝાદ કર દેતા હૈ. (બયહકી)

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે એક રાત મૈંને હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો ઘરમેં ન પાયા. મૈં તલાશકો નિકલી તો આપ બકીઅ (મદીનાકે કબ્રસ્તાન)મેં મિલે. આપ (સલ.)ને ફરમાયા : મેરે પાસ હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) તશરીફ લાએ ઔર કહા કે આજ નિસ્ફ શઅબાનકી રાત હૈ. ઈસમેં અલ્લાહ તઆલા ઈતને ગુનહગાર લોગોંકો જહન્નમસે નજાત દેતા હૈ, જિતને કબીલએ કલ્બકી બકરિયોંકે બાલ હૈં.

(ઈબ્ને અબી શયબહ, તિરમિઝી, બયહકી, ઈબ્ને માજહ)

એક રિવાયતમેં યહ ભી આયા હૈ કે વહ લોગ ઈતની કસીર તા'દાદમેં ઐસે હોતે હૈં (જો અપને ગુનાહોંકે સબબ) દોઝખકે મુસ્તહિક હો ચૂકે હૈં. (રઝીન)

કહતે હૈં કે અરબમેં તીન બળે કબીલે થે : બની કલ્બ, રબીઅ, મુઝર. ઉનમેંસે હર કબીલાકે પાસ બીસ બીસ હઝાર બકરિયાં થીં. આપ અંદાઝા કરેં કે ઉન બકરિયોંકે કિતને બાલ હોંગે ? અલ્લાહુ અકબર ! મગર ચંદ બદનસીબ લોગોંકી તરફ ઈસ રાતમેં ભી નઝરે કરમ ન હોગી : મુશરિક, કીના રખનેવાલા, કતઅ્ રહમી કરનેવાલા, પાયજામા યા તેહબંદ ટખ્નોંકે નીચે લટકાનેવાલા, વાલિદૈનકી નાફરમાની કરનેવાલા, શરાબખોર. (બયહકી)

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.)કી એક ઔર રિવાયતસે ઈસ મુતબર્રક રાતકે પ્રોગ્રામ પર કાફી રોશની પડતી હૈ, જિસકા મફહૂમ યહ હૈ કે ઈસ રાતમેં રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) મેરે હુજરેમેં તશરીફ લાએ. કપડે ઉતારે. અભી પૂરી તરહ કપડે ભી ઉતારને ન પાએ થે કે ઉસી વક્ત દો બારહ (કપડે) પહનકર હુજરાસે બાહર તશરીફ લે ગએ. મુઝે બળા રશ્ક આયા કે આપ શાયદ દૂસરી ઝવજહકે યહાં તશરીફ લે ગએ હૈં. ઈસી (વહમ)મેં ઉઠકર આપ (સલ.)કે પીછે નિકલી તો મૈંને દેખા કે આપ બકીઅ (કબ્રસ્તાન)મેં મુર્દોંકે લિએ મગફિરતકી દુઆ માંગ રહે હૈં. કુછ દેર ઠહરકર મૈં અપને ખ્યાલાત પર અપને નફસકો મલામત કરતી હૂઈ વાપસ આઈ. ઈસ જલ્દીમેં મેરા સાંસ ફૂલ ગયા. ઈતનેમેં નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ભી તશરીફ લે આએ. આપ (સલ.)ને પૂછા કે અય આઈશા (રદિ.) ! કયૂં હાંપ રહી હો ? મૈંને સારા વાકિઅહ અર્ઝ કર દિયા. મૈંને દેખા તો આપકો બકીઅમેં દુઆમેં મશગૂલ પાયા. મૈં અપને પર મલામત કરતી હૂઈ અભી લોટી હૂં. તો આપ (સલ.)ને ફરમાયા : અય આઈશા (રદિ.) ! કયા તુઝકો યહ ડર થા કે અલ્લાહકા રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઝિયાદતી કરેગા ? મુઝકો જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને આકર બતાયા કે યહ શઅબાનકી દરમિયાની રાત હૈ. ઈસ શબમેં કબીલ–એ–બનૂ કલ્બકી બકરિયોંકે બાલોંકે બરાબર લોગ જહન્નમસે આઝાદ કિએ જાતે હૈં, મગર શિર્ક કરનેવાલા, કીના રખનેવાલા, રિશ્તા–નાતા તોળનેવાલા, માં–બાપકો સતાનેવાલા, દાયમી શરાબી (યહ લોગ નહીં બખ્શે જાતે).

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે યહ ઈરશાદ ફરમાકર અપને બદનકે કપડે ઉતારે ઔર ફિર ફરમાયા : અય આઈશા (રદિ.) ! ઈસ રાતકે કિયામ (ઈબાદત)કી ઈજાઝત દેતી હો ? મૈંને અર્ઝ કિયા : બળે શૌકસે. આપ (સલ.)ને ઉઠકર કપડે પેહને ઔર નમાઝ પળ્હને ખળે હો ગએ ઔર નમાઝમેં ઈતના લંબા સિજદા કિયા કે મૈં સમઝી આપ વફાત પા ગએ. મૈંને ગમ–ઝદહ હાલતમેં આપકો ટટોલા તો મેરા હાથ આપ (સલ.)કે તલવાકો લગા. આપકા પાઉ હિલ ગયા. તબ મુઝે ઈત્મીનાન હુવા. અબ જો મૈંને કાન લગાકર સુના તો આપ સિજદામેં યહ દુઆ માંગ રહે થે :

أَعُوْذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ وَأَعُوْذُ
بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَأَعُوْذُ بِكَ
مِنْكَ جَلَّ وَجْهُكَ، اَللّٰهُمَّ لَآ أُحْصِيْ
ثَنَآءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَآ أَثْنَيْتَ
عَلٰى نَفْسِكَ

અઊઝુ બિઅફ્વિ–ક મિન ઈકાબિ–ક, વ અઊઝુ બિરિઝા–ક મિન સ–ખ–તિ–ક, વ અઊઝુ બિ–ક મિન્ક ઝલ્લ વજ્હુ–ક. અલ્લાહુમ્મ લા ઉહ્સી ષનાઅન્ અલય્ક, અન્ત કમા અષ્નય્ત અલા નફ્સિક.

[યા અલ્લાહ ! તેરે અફવકી પનાહ ચાહતા હૂં તેરી સઝાસે ઔર તેરી રઝાકી પનાહ ચાહતા હૂં તેરે ગુસ્સાસે ઔર પનાહ ચાહતા હૂં તેરી સખ્તિયોંસે. તૂ બરતર હૈ. યા અલ્લાહ ! મૈં તેરી તારીફ પૂરી નહીં કર સકતા. તૂ વૈસા હી હૈ, જૈસે તૂને અપની તારીફ કી હૈ.]

જબ સુબ્હ હૂઈ તો મૈંને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! આપ રાતકો યહ દુઆ પળ્હ (પઢ) રહે થે. આપ (સલ.)ને ફરમાયા : તૂ યહ કલિમે સીખ લે ઔર દૂસરોંકોં ભી સિખા દે. મુઝે જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને યહ કલિમે સિખાએ હૈં ઔર મુઝસે કહા હે કે મૈં ઈન કલિમોંકો સિજદેમેં બાર બાર પળ્હા કરૂં. (બયહકી)

હઝરત આઈશા (રદિ.)કી ઈસ મુફસ્સલ રિવાયતસે શઅબાનકી પંદરહ્વીં રાતકા પૂરા પ્રોગ્રામ મા'લૂમ હો ગયા, જિસકા ખુલાસા યહ હે :

(૧) પંદરહ્વીં રાતમેં કબ્રસ્તાનમેં જા કર મુર્દોંકે લિએ દુઆએ મગફિરત કરના.

(૨) નફલ નમાઝમેં લંબે લંબે સિજદે કરના ઔર દુઆ માંગના.

(૩) પંદરહ્વીં તારીખકા રોઝા રખના. યહ તીન બાતેં ઈસ મહીનામેં મસ્નૂન હૈં. ઉન્કે અલાવા શરીઅતસે ઓર કિસી બાતકા સુબૂત નહીં મિલતા.

શબે બરાઅતમેં સિર્ફ તીન અમ્ર સાબિત હૈં

શબે બરાતમેં સિર્ફ તીન ઉમૂર હદીસસે સાબિત હૈં :

(૧) ઈસ રાતમેં કબ્રસ્તાનમેં જાકર મુર્દોંકે લિએ દુઆ કરેં ઔર ઉન્કો પળ્હકર બખ્શેં, લેકિન જમાઅત બનકર ન જાના ચાહિએ, બલકે કયૂફ મત્તફક (કોઈ પ્રકારના આયોજન વિના) અપને અપને તૌર પર જાએં. સુન્નતમેં ઈસી કદર મન્કૂલ હૈ.

મગર ચૂંકે ઈસકી ગર્ઝ મુર્દહકે લિએ ઈસાલે સવાબ થા, ઈસ પર દૂસરે તરીકોંકો કિયાસ કર સકતે હૈં કે ઈબાદતે માલિયહકા ભી કુછ સવાબ પહુંચા દેં તો મુઝાઈકહ નહીં.

(૨) પંદરહ્વીં શબકો ઈબાદત કરેં. ઈસ રાતમેં બેદાર રહકર ઈબાદત કરના, ખ્વાહ ખલ્વત (એકાંત)મેં હો યા જલવત (જાહેર)મેં, અફઝલ હૈ; લેકિન ઈજતિમાઅકા ઈહતિમામ ન કિયા જાએ (સામુહિક ઈબાદતનો પ્રબંધ કરવો જોઈએ નહિ).

(૩) પંદરહ તારીખકો રોઝા રખ્ખેં. પંદરહ્વીં શાબાનકો રોઝા રખના મુસ્તહબ હૈ..... (ઝવાલુસ્સિનહ.....૧૭)

શબે બરાઅતમેં કોન લોગ નહીં બખ્શે જાતે

શઅબાન ઔર ઉસકી પંદરહ્વીં શબકી ફઝીલત હમ બયાન કર ચુકે હૈં. ઈન હદીસોંમેં ઐસે બદકિસ્મત લોગોંકા ભી ઝિક્ર હૈ, જિન્કી ઈસ બા–બરકત રાતકી મુકદ્દસ સાઅતોંમેં ભી બખ્શિશ નહીં હોતી. વહ બદકિસ્મત લોગ યહ હૈં :

(૧) મુશરિક, (૨) જાદૂગર, (૩) કાહિન, (૪) જલ્લાદ, (૫) ઝુલ્મસે ટેક્ષ વસૂલ કરનેવાલા (૬) જુવારી, (૭) બાજા બજાનેવાલા ઔર ઉનમેં મસરૂફ હોનેવાલા, (૮) શરાબકા આદી, (૯) માં–બાપકો સતાનેવાલા, (૧૦) ટખ્નોંસે નીચે કપડે લટકાનેવાલા, (૧૧) ઝાનિયહ અવરત, ઝાની મર્દ, (૧૨) લોગોંસે નાહક કીના ઔર બુગ્ઝ રખનેવાલા, (૧૩) નાહક કતઅ તઅલ્લુક કરનેવાલા.

હઝરત ખ્વાજા હસન બસરી (રહ.) અકસર અપને ઘરસે

શઅબાનકે દરમિયાની દિન (પંદરહ તારીખ)કો બાહર નિકલતે તો આપકા ચેહરા ઐસા માલૂમ હોતા થા, જૈસે કબ્રસે મુર્દા નિકલ આયા હો. લોગોંને ઉસકી વજહ પૂછી તો જવાબ દિયા : મૈં અપને ગુનાહોં પર નઝર રખતા હૂં ઔર ખુદાકે મુઆખઝહસે ડરતા હૂં. નહીં માલૂમ, મેરે અમલ કબૂલ કિએ જાએંગે યા રદ કર દીએ જાએંગે. (ગુન્યતુત્તાલિબીન)

શબે બરાઅતમેં પઢનેકે લિએ મુલ્લા અલી કારી (રહ.)કી એક દુઆ

દોઝખસે નજાત હાસિલ કરનેકે લિએ યહ દુઆ માંગના ભી મુફીદ હૈ, લેકિન અગર કોઈ અરબીમેં દુઆ ન માંગ સકતા હો તો ફિર અપની ઝબાનમેં માંગ લે. અસલ, દુઆમેં ખુલૂસ હોના લાઝિમી ઔર ઝરૂરી હૈ :

اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ كَتَبْتَ اِسْمِىْ شَقِيًّا فِىْ
دِيْوَانِ الْاَشْقِيَآءِ فَامْحُهُ وَاكْتُبْنِىْ
فِىْ دِيْوَانِ السُّعَدَآءِ وَاِنْ كُنْتَ كَتَبْتَ
اِسْمِىْ سَعِيْدًا فِىْ دِيْوَانِ السُّعَدَآءِ فَاَثْبِتْهُ
فَاِنَّكَ قُلْتَ فِىْ كِتَابِكَ الْكَرِيْمِ يَمْحُوا اللّٰهُ
مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهٗٓ اُمُّ الْكِتَابِ

અલ્લાહુમ્મ ઈન કુન્ત કતબ્ત ઈસ્મી શકિય્યન્ ફી દીવાનિલ અશ્કિયાઈ, ફમ્હુહૂ વક્તુબ્ની ફી દીવાનિસ્સુ–અ–દાઈ, વ ઈન

કુન્ત કતબ્ત ઈસ્મી સઈદન્ ફી દીવાનિસ્સુ-અ-દાઈ, ફ-અષ્બિત્હૂ ફ-ઈન્ન-ક કુલ્ત ફી કિતાબિકલ્ કરીમ, યમ્હુલ્લાહુ મા યશાઉ વ યુષ્બિતુ વ ઈન્દહૂ ઉમ્મુલ કિતાબ.

[તર્જુમા : યા અલ્લાહ ! અગર તૂને મેરા નામ બદકિસ્મત ઔર બદબખ્ત લોગોંકે દફતરમેં લિખ દિયા હૈ તો ઉસકો મિટા દે ઔર અગર મેરા નામ અપને નેક બંદોંમેં લિખ્ખા હૈ તો ઉસકો બાકી રખ. કયૂંકે તૂને અપની કિતાબ કુર્આને કરીમમેં ઈરશાદ ફરમાયા હૈ : અલ્લાહ તઆલા જિસ હુકમકો ચાહે મવકૂફ કર દેતા હૈ ઔર જિસ હુકમકો ચાહે કાઈમ રખતા હૈ ઔર અસ્લ કિતાબ ઉસકે હી પાસ હૈ.]

કબ્રસ્તાનમેં પળ્હનેકી દુઆ

"તતિમ્મ-એ-આલમગીરી"મેં વઝાહત હૈ કે શબે બરાઅતકો કબ્રસ્તાનમેં જાના દૂસરે અવકાતમેં જાનેસે ઝિયાદા ફઝીલત રખતા હૈ. ઈસ લિએ ઈસ રાતકો કબ્રસ્તાનમેં જાકર મુઅમિનીન ઔર મુઅમિનાતકે વાસ્તે દુઆ માંગના ચાહિએ.

જબ કબ્રસ્તાનમેં જાએ તો યહ દુઆ પળ્હે :

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَهْلَ الْقُبُوْرِ يَغْفِرُ
اللّٰهُ لَنَا وَلَكُمْ اَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْاَثَرِ

અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ્લલ કુબૂરિ, યગ્ફિરુલ્લાહુ લના વ લકુમ, અન્તુમ સ-લફુના વ નહ્નુ બિલ્અષર.

[અય કબ્રવાલો ! તુમ પર સલામ હો. હમેં ઔર તુમ્હેં

અલ્લાહ તઆલા બખ્શ દે. તુમ હમસે પેહલે ચલે ગએ ઔર હમ બાદમેં આનેવાલે હૈં.]

યા યહ દુઆ પઢે :

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَاِنَّا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُوْنَ، نَسْئَلُ اللّٰهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ۔

અસ્સલામુ અલયકુમ અહ્લદ્દિયારિ મિનલ મુઅ્મિની–ન વલ્મુસ્લિમી–ન, વ ઈન્ના ઈન્શાઅલ્લાહુ બિકુમ્ લાહિકૂ–ન, નસ્અલુલ્લા–હ લના વ લકુમુલ આફિયહ.

[અય યહાંકે રહનેવાલે મુઅમિનો ઔર મુસલમાનો ! તુમ પર સલામ હો, ઔર હમ (ભી) ઈન્શાઅલ્લાહ તુમ્હારે પાસ પહુંચનેવાલે હૈં, હમ અપને લિએ ઔર તુમ્હારે લિએ અલ્લાહ તઆલાસે આફિયતકા સવાલ કરતે હૈં.] (મુસ્લિમ શરીફ)

રમઝાનુલ મુબારક

યહ ઈસ્લામી સાલકા નવાં મહીના હૈ. "રમઝાન"કે કઈ મઅના હૈં. એક મઅના યહ ભી હૈ કે રમઝાન ગુનાહોંકો જલા દેતા હૈ, ઈસ વજહસે ઉસકા નામ રમઝાન હૈ ઔર ઈસ વજહસે ભી ઉસકો રમઝાન કહા જાતા હૈ કે ઉસમેં લોગ નેકિયાં કરનેકી વજહસે પાક હો જાતે હૈં. વૈસે તો ઈસ મુબારક મહીનાકી ફઝીલત હર મુસલમાન જાનતા હૈ :

(૧) રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : જબ માહે રમઝાનકી પેહલી રાત હોતી હૈ તો શયતાન ઔર સરકશ જિન્નાત કેદ કર દીએ જાતે હૈં ઔર દોઝખકે દરવાઝે બંદ કર દીએ જાતે હૈં. પસ, (પૂરે મહીના તક) ઉનમેંસે કોઈ દરવાઝા નહીં ખોલા જાતા ઔર જન્નતકે દરવાઝે ખોલ દીએ જાતે હૈં. પસ, ઉનમેંસે કોઈ દરવાઝા બંદ નહીં કિયા જાતા. ઔર પુકારતા હૈ પુકારનેવાલા : અય ખૈરકે તલબગાર ! આગે બઢ, ઔર અય બુરાઈકા ઈરાદા કરનેવાલે ! રુક જા, ઔર ખુદાકે વહાં બહુતસે લોગ (માહે રમઝાનકી બરકતકી વજહસે) દોઝખસે આઝાદ કિએ જાતે હૈં ઔર (યહ પુકાર) હર રાત હોતી હૈ.

(તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ, અહમદ)

(૨) રમઝાન ઐસા મહીના હૈ કે ઉસકા અવ્વલ હિસ્સા (પેહલા અશ્રહ) રહમત હૈ ઔર ઉસકા દરમિયાની હિસ્સા મગફિરત હૈ ઔર ઉસકા અખીરી હિસ્સા આગસે આઝાદી હૈ....

(બયહકી)

(૩) અલ્લાહ તઆલાને ઈરશાદ ફરમાયા : અય મુઅમિનો ! તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કિએ ગએ, જૈસા કે તુમસે પેહલે લોગોં પર ફર્ઝ કિએ ગએ થે, તાકે તુમ (ગુનાહોંસે ઔર દોઝખકી આગસે) બચો. (સૂરએ બકરહ)

(૪) રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે બેશક, અલ્લાહ તઆલાને રમઝાનકા રોઝા ફર્ઝ કિયા હૈ ઔર મૈંને ઉસ (કી રાતોં)કા જાગના (યા'ની તરાવીહ પઢના) મસ્નૂન કિયા હૈ. પસ, જિસ શખ્સને સિર્ફ ઈમાન ઔર

તલબે સવાબકી વજહસે ઉસકે રોઝે રખ્ખે ઔર ઉસ (કી રાતોં)મેં (તરાવીહકે વાસ્તે) કિયામ કિયા તો વહ ગુનાહોંસે ઐસા પાક હો જાતા હૈ, જૈસા કે ઉસ દિન થા, જિસ દિન ઉસકો ઉસકી માંને જના થા. (તરગીબ, નસાઈ)

(૫) કુર્આને મજીદમેં હૈ : લયલતુલ કદ્ર હઝાર માહસે બેહતર હૈ.

(૬) જિસ શખ્સને શબે કદ્રમેં ઈમાન ઔર તલબે સવાબકી વજહસે કિયામ કિયા તો ઉસકે ગુઝિશ્તા ગુનાહ બખ્શ દીએ ગએ. (બુખારી–મુસ્લિમ)

(૭) રમઝાનમેં એક રાત હૈ, જો હઝાર માહસે બેહતર હૈ. જો ઉસકી ખૈરસે મહરૂમ રહા તો વહ બિલ્કુલ હી મહરૂમ રહા. (અહમદ–નસાઈ)

(૮) તલાશ કરો તુમ શબે કદ્રકો રમઝાનકે અખીરી અશ્રહમેં. (બુખારી શરીફ)

(૯) નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મુબારક આદત થી કે જબ અશ્રએ અખીરહ દાખિલ હોતા તો કમર મઝબૂત બાંધ લેતે (યા'ની ઈબાદતકા બહુત ઝિયાદા ઈહતિમામ કરતે) ઔર શબ–બેદારી કરતે, અપને ઘરવાલોંકો જગાતે. (બુખારી–મુસ્લિમ)

(૧૦) હઝરત આઈશા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ! અગર મુઝે (કિસી તરહ) શબે કદ્ર માલૂમ હો જાએ કે ફુલાં રાતમેં હૈ, તો મેં ઉસમેં કયા દુઆ માંગું ? આપ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા, યહ દુઆ માંગો :

اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّىْ ط

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ન–ક અફુવ્વુન્ તુહિબ્બુલ્ અફ્વ ફઅ્ફુ અન્ની

[અય અલ્લાહ ! બેશક, તૂ મુઆફ કરનેવાલા હૈ, મુઆફ કરનેકો પસંદ કરતા હૈ, લિહાઝા તૂ મુઝે મુઆફ કર દે.]

(તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ)

જો શખ્સ રમઝાનકા ચાંદ દેખનેકે બાદ નફલોંમેં સૂરએ ફત્હ (ઈન્ના ફતહ્ના લક) પઢે તો વહ પૂરા સાલ પરવરદિગારકે હુકમસે બલાઓંસે મહફૂઝ રહેગા.

(ગુન્યતુત્તાલિબીન)

માહે શવ્વાલ

યહ ઈસ્લામી સાલકા દસ્વાં મહીના હૈ.

હદીસ શરીફમેં હૈ :

"જિસ શખ્સને રમઝાનકે રોઝે રખ્ખે, ફિર ઉસકે બાદ શવ્વાલકે છે (૬) રોઝે રખ્ખે તો વહ આદમી ઐસા હો ગયા, જૈસા ઉસને તમામ સાલ રોઝે રખ્ખે."

(મુસ્લિમ, અબૂ દાઉદ, તિરમિઝી, નસાઈ, ઈબ્ને માજહ)

આદતુલ્લાહ અપને નેક બંદોંકે સાથ યહ હૈ કે જબ કોઈ નેક કામ કરતા હૈ તો ઉસકો ઉસ નેકીસે દસ ગુના ઝિયાદા સવાબ દેતે હૈં. કુર્આન મજીદમેં હૈ : "મન જા–અ બિલ્હસનતિ ફલહૂ અશ્રુ અમ્સાલિહા.....જો શખ્સ એક નેકી કરેગા તો ઉસકો

દસ ગુના સવાબ મિલેગા." (પારહ : ૮) ઈસ કાઈદાસે રમઝાનકે તીસ રોઝોંકા સવાબ તીન સો (૩૦૦) રોઝોંકે બરાબર હુવા. અગર કોઈ શવ્વાલકે છે (૬) રોઝે ઓર રખ લે તો ઉન્કા સાઠ (૬૦) રોઝોંકે બરાબર સવાબ હો ગયા. ઈસ તરહ મિલકર કુલ રોઝોંકા સવાબ સાલભરકે રોઝોંકે બરાબર હો ગયા. ઔર સાલકે તીન સો સાઠ (૩૬૦) દિન હોતે હૈં તો ગોયા ઉસને પૂરે સાલકે રોઝે રખ્ખે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : જિસને રમઝાનકે રોઝે રખ્ખે ઔર ઉસકે બાદ શવ્વાલકે છે રોઝે રખ્ખે તો વહ અપને ગુનાહોંસે ઈસ તરહ પાક હો ગયા, જૈસા બચ્ચા માંકે પેટસે પેદા હોતે વક્ત હોતા હૈ. (તબરાની)

ઈન હદીસોંસે શવ્વાલકે રોઝોંકી ફઝીલત અચ્છી તરહ વાઝિહ હો ગઈ. ઈન રોઝોંકા રમઝાનકે રોઝોંસે ઐસા તઅલ્લુક હૈ, જૈસા ફર્ઝ નમાઝકે બાદકી સુન્નતોંકા હોતા હૈ.

શવ્વાલકે મુતઅલ્લિક યહ હુકમ હૈ :

(૧) પેહલી તારીખકો ઈફતાર કરના, (૨) ઈદકી નમાઝ અદા કરના, (૩) સદકએ ફિત્ર અદા કરના, (૪) ઈદકે બાદ છે (૬) રોઝે રખના. ઈનમેં સિલસિલાવાર રખનેકી ઝરૂરત નહીં. ઈસ મહીનામેં પૂરે હો જાના ચાહિએ. યૂં કોઈ અપની સહૂલતકે લિએ મુસલસલ રખ્ખે તો કોઈ હરજ નહીં.....

(અલ્વક્ત મુલ્હકહ હુકૂક વ ફરાઈઝ)

માહે ઝૂ કઅ્દહ

યહ ઈસ્લામી સાલકા ગિયારહ્વાં (૧૧) મહીના હૈ. યહ મહીના ભી હુરમતવાલા હૈ, ઈસ મહીનામેં ભી દૂસરે હુરમતવાલે મહીનોંકી તરહ જંગ ઔર જિહાદકી મુમાનઅત હૈ. ચૂંકે ઈસ મહીનામેં જંગ ઔર જિદાલસે રુક કર બેઠ જાનેકા હુકમ હૈ, ઈસ લિએ ઉસકો ઝૂ કા'દહ કહતે હૈં. હુરમતવાલે મહીને ચાર હૈં : (૧) ઝૂ કા'દહ, (૨) ઝુલ્હજ્જહ, (૩) મુહર્રમ, (૪) રજબ. ઈન મહીનોંકો "અશ્હુરે હુરુમ" કહતે હૈં.

માહે ઝુલ્હજ્જહ

યહ ઈસ્લામી સાલકા બારહ્વાં (૧૨) મહીના હૈ. ઈસ મુબારક મહીનામેં હજ્જ હોતા હૈ, ઈસ લિએ ઉસકો ઝુલ્હજ્જહ યા ઝિલ્હજ્જહ કહતે હૈં. ઈસ મહીનાકે શુરૂઅકે દસ દિનકી બહુત ફઝીલત હૈ ઔર ઉનમેં ભી અરફહ યા'ની નવીં (૯) તારીખકી બાકી દિનોંસે ઝિયાદા ફઝીલત હૈ :

(૧) નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે કોઈ દિન ઐસા નહીં હૈ, જિસમેં નેક અમલ અલ્લાહ તઆલાકો ઈન દસ દિનોં (કે અમલ)સે ઝિયાદા પસંદ હો. (બુખારી)

ઈસમેં ઈખ્તિલાફ હૈ કે અશ્રએ ઝુલ્હજ્જહ અફઝલ હૈ યા રમઝાન શરીફકા અશ્રએ અખીરહ ? શૈખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.)ને લિખ્ખા હૈ કે મુખ્તાર યહ હૈ કે ઈસ અશ્રહકે દિન અફઝલ હૈં ઔર અશ્રએ અખીરહકી રાતેં અફઝલ હૈં.

(૨) આપ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : કોઈ દિન ઐસા નહીં, જિસમેં ઈબાદત કરના અલ્લાહ તઆલાકો અશ્રએ ઝિલ્હજજહ (કી ઈબાદત)સે ઝિયાદા પસંદ હો, (ઈસ લિએ કે) ઉનમેંસે હર એક દિનકા રોઝા એક સાલ રોઝા રખનેકે બરાબર હૈ ઔર હર એક રાતકા જાગના શબે કદ્રમેં જાગનેકે બરાબર હૈ. (ઈબ્ને માજહ, તિરમિઝી)

યાદ રહે કે દસવીં (૧૦) તારીખસે તેરહ્વીં (૧૩) તારીખ તક ચાર દિનકા રોઝા હરામ હૈ. ઈસ વાસ્તે ઈસ રોઝાકી ફઝીલત નવ તારીખ તક કે લિએ હૈં.

(૩) રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મેં અલ્લાહ તઆલાસે ઉમ્મીદ કરતા હૂં કે અરફા (ઝિલ્હજજકી નવ તારીખ)કા એક રોઝા ગુઝિશ્તા એક સાલ ઔર આઈન્દહ એક સાલકા કફ્ફારહ હો જાતા હૈ.

(મુસ્લિમ)

(૪) આપ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અરફાકા રોઝા હઝાર રોઝાકે બરાબર હૈ.

(તરગીબ અનિલ બયહકી, તબરાની)

(૫) હુઝૂર (અલયહિસ્સલાતુ વ સલ્લામ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જિસને અરફાકા રોઝા રખ્ખા તો ઉસકે લગાતાર દો સાલકે ગુનાહ બખ્શ દીએ જાતે હૈં. (તરગીબ)

(૬) નબીએ અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જો શખ્સ ઈદૈન (ઈદુલ ફિત્ર ઔર ઈદુલ અદહા)કી દોનોં રાતોંમેં સવાબકી ઉમ્મીદસે બેદાર રહા તો

ઉસકા દિલ ઉસ દિન ઝિંદા રહેગા, જિસ દિન સબકા દિલ મુર્દા હોગા. (તરગીબ, ઈબ્ને માજહ)

અરફાકે દિન કયા ઝિક્ર કરના ચાહિએ ?

ગર્ઝ યહ કે અશ્રએ ઝુલ્હજજહકી બળી ફઝીલત હૈ, જિન્કો હમ અભી બયાન કર ચુકે હૈં ઔર ખાસ તૌર પર અરફાકે દિનકી તો બહુત હી ફઝીલત હૈ. ઈસ લિએ અગર કોઈ રોઝે ન રખ સકે તો મુન્દરજ—એ—ઝૈલ (નીચે ટાંકેલાં) અમલ તો ઝરૂર કર લિયા કરેં.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે અશ્રએ ઝુલ્હજજહકે નેક અમલ દૂસરે દિનોંકે મુકાબલામેં અલ્લાહ તઆલાકો બહુત પસંદ હૈં.

રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે ન કોઈ દિન અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઈસ અશ્રહ (ઝિલ્હજજહ)સે અફઝલ હૈ ઔર ન કિસી દિનમેં અમલ કરના ઈનમેં અમલ કરનેસે અફઝલ હૈ. પસ, તુમ ઈનમેં (ખુસૂસિયતસે) લા ઈલા—હ ઈલ્લલ્લાહ ઔર અલ્લાહુ અકબરકી કષરત રખ્ખો, કયૂં કે યહ દિન તકબીર ઔર તહલીલ (લા ઈલા—હ ઈલ્લલ્લાહ પઢના)કે હૈં.

(દુર્રે મન્ષૂર, બયહકી)

અરફાકી ફજરકી નમાઝકે બાદસે તેરહ તારીખકી અસરકે બાદ તક હર ફર્ઝ નમાઝકે બાદ એક મરતબા બુલંદ આવઝસે ★ હર મર્દ ઔર અવરતકો યહ તકબીર પઢના વાજિબ હૈ :

★ *મગર અવરતેં આહિસ્તા કહેં.*

અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર, લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર, વલિલ્લાહિલ હમ્દ.

ઈસ તકબીરકો "તકબીરે તશરીક" કહતે હૈં. ગોયા કુલ તેતીસ (૩૩) નમાઝોંમેં યહ તકબીર પઢી જાએગી.

(મરાકિલ ફલાહ, બયહકી, આષારુસ્સુનન)

મઆખિઝ (સંદર્ભ - સાહિત્ય)

(૧) બારહ મહીનોંકે ફઝાઈલ

(૨) બારહ મહીનોંકે ફઝાઈલ વ અહકામ

(૩) મસ્નૂન વ મકબૂલ દુઆએં

(૪) માહે રજબકે કોંડે

(૫) મા ષ–બ–ત બિસ્સુન્નાહ.:.
(માહનામા "દારુલ ઉલૂમ" ઉર્દૂ મુહર્રમ ૧૪૧૬/જૂન ૧૯૯૫)

(૬) માહનામા "અલ બલાગ" કરાચી, જૂન ૧૯૯૫

(૭) કલેન્ડર વ જંતરીકે શરઈ અહકામ

(૮) તફસીરે ઉસ્માની (ફવાઈદે ઉસ્માની)

ખત્મ શુદ